

Skoraj ni verjeti, koliko gnoja se na ta način pripravi, ki bi sicer pod izgubo šel. Brez komposta je gnojnica večidel malo porabna in odteka brezkoristno na ceste, v grabne, v bajerje.

Recimo: funt kalija velja povprek 10 kr., funt fosforove kisline 13 kr., funt dušika 40 kr. Iz tega bode vsakemu jasno, da mora dober kup komposta biti veliko vreden.

Najboljši čas kompost odvažati na njive je čas jesenski. Zrak je tedaj vlažen in pospešuje konečno razkrojitev in pomešanje gnojivnih tvarin s prstjo njivino.

Pravi čas oranju.

Tudi dandanašnji, ko je cena žitom silno padla, velja še zmiraj kot glavni sadež v sleherni kmetiji zimina, zlasti rž v bolj lahkih in srednjih zemljah. Da je cena žitom toliko nizka, to je zakrivila konkurenca inozemskega žita pa diferencialne tarife naših železnic. Vkljub temu pa smemo reči, da kmetovalec ne more pustiti žita, ne more pogrešati rži. Te potrebuje za kruh, juho, rženi šrotanec konjem, ržene otrobi svinjam, kravam, teletom, rženo slamo za rez in steljo. Zraven rži naj daje kmetovalcu največ skrbi krompir in krminske rastline.

Pred vsem je treba bolje skrbnega oranja, ker sedaj se malo stori. Vzroki so mnogovrstni, s katerimi kmetovalci izgovarjajo svojo popustljivost: ta ima pre-slabo živino, da bi globoko oral, unega plug ne velja nič, tretji hiti, četrti dela, kakor je deda in očeta delati videl in ta sta vendar-le se preživila. Plitvega oranja se toraj mnogo kmetovalcev drži, kar bi naj ne bilo. Izvzemši zeló lahko peščeno zemljo kaže skoraj povsod popustiti sedanje revno rovanje, ki je v navadi namesto pravega, izdatno globokega oranja. V srednjih in dobrih zemljiščih bi naj plitvo oranje popolnem odpravili. Najbolj občuti kmetovalec slabe posledice preplitvega oranja pri krompirji in repi.

Na dalje orjejo kmetovalci preveč spomladi. Takošno preobilno oranje več škoduje, nego hasni. Posebno če so njive izsušene, mora se kolikor mogoče najmanje orati, tedaj le takrat, kedar hočemo gnoj podorati, namreč za okopavne sadeže. Za vso drugo jarino kaže bolje, ako njive jeseni preorjemo, spomladi pa le povlačimo za sejatev. Zimske vlage ohrani se tako veliko več in za dalje časa, kar je zlasti ob sušnih letinah velike vrednosti. Po nekod rabi za rahljanje tako imenovana nemška motika „Ruhrhaken“. To orodje za takošno delo ni, rahlja samo površno zemljo, to pa še nepopolno, in jo izsuši. Sodi le bolje za ogrebanje okopavnih sadežev.

Plevel, piriko potegne z njive najbolj čisto plug in brana z zakrivljenimi zobmi. Dostikrat spravijo tudi seme pod grudo zeló nemarno z lehkimi branami. Čudovito branijo se pa zoper valjarje, zlasti zoper valjarje iz železa lite, ki pripadajo vendar najboljšim orodjem kmetovalskim, kar jih je izumil noveji čas.

Nadalje grajati in v kmetijski greh šteti je sejatev o nepravem času. Govorimo najprvo o jarinah prerano vsejanih. Nekateri mislijo, da je treba kar hiteti orat, ko spomladi mraz zemljo popusti in se volom preveč ne vdira, ter vsejejo ječmen, oves, lan. Še prazna vera jih izpodbuja. Pravijo: lan mora veliki četrtek vsejan biti. Toda ne pomislijo, da more veliki četrtek biti enkrat 15. sušca, drugikrat 15. aprila. To je vendar velik razloček. Tudi je pomisliti na sneg, ali more ta za več časa pokriti setva ali ne. Kdor tako lan seje, podoben je igravcem v loteriji, ki večkrat zgubijo, nego dobijo.

Jarinino seme potrebuje, da kali in poganja, ne samo vlage, ampak tudi toplote. Te pa v severnejih in višjih krajih pred aprilom ni zanesljivo in vselej pričakovati. Samo grah in jara rž daje z vspehom poprej vsejati.

Prepozno pa podoravajo kmetovalci travne in deteljne prahe. Rž in pšenica zahtevata čisto, vrlo pripravljeno njivo. V to pa je treba: vlage, toplote in časa. Prve pošilja Bog o pravem času, za drugo in tretje pa se morajo kmetovalci sami pobrinoti. Praha mora biti godna, sicer sadeži ne prospevajo na njej, če prav se je bilo dobro gnojilo. Zato krivo delajo kmetovalci, ki še le meseca julija, ali zeló po ržji žetvi mislijo na oranje. Takošni gospodarji nimajo z žitom nikoli prave sreče. Polovica jim skoraj vselej gre pod izgubo in zatorej ne pridejo do blagostanja.

Šota kot nastelj.

Za nastelj pomanjkuje uže slame in drugih navadnih reči, ki rabijo za nastiljanje. V nadomestek služi šota, katera je naše pozornosti vredna. Sicer nima mnogo dobrih tvarin v sebi, kar velja posebno o šoti močvirjev. Vendar ima to svojstvo, da popije mnogo vode, zlasti pa amonijak, ki pripada najiminentnejšim gnojilom. Na Hanoveranskem imajo fabriko, kjer prirejajo šoto za nastelj. Rabi jim v to svrho šota iz močvirjev, to pa v kosih, kakor oreh velikih. Roba je suha, lahka, luknjičasta in rujave barve. Narejali so z njo mnogo znanstvenih poskusov, o katerih se naslednje poroča:

Dr. Wattenberg trdi, da 100 delov na zraku posušene šote vsprejme v sebe 860 delov vode, ako ta na njo iz lijaka kaplja. Primerjali so šoto tudi smrekovim žaganjem ter zasledili, da ima smrekovo žaganje procentov 0·9 dušika, 0·5 pepelnih tvarin, šota pa 0·49 dušika in 1·33 pepelnih tvarin. Vode popije šota 860 procentov, žaganje pa 368. Nedvojbeno presega šota v tem oziru žaganje, kakor številke dokazujejo. Šota tudi hitreje se razkrojiva v zemlji, nego žaganje. V določen hlev zaprli so dva ovna skozi 54 dni na prostor mereči 3·5 metra. Nastiljali so njima zaporedoma 11·71 kilo šote na zraku posušene. Ob koncu poskusa bilo je 132·5 kilo svežega gnoja. Nastelj ostajala je zmiraj primerno suha in torej vspre-

jemala trde in tekočinske odpadke živali v sebe popolnem; po amonijaku ni nikoli dišalo v hlevu. Smrekovega žaganja porabili so v podobnem poskusu mnogo več.

Dr. M. Fleischer, vodja štacije za poskušnje z močvirsko šoto v Bremenu, poroča, da je 69.9 kilo ove šote popilo 895 procentov vode, a ržena rez samo 390 procentov. Podobnih učinkov dajale so novejšje poskušnje na kralj. živinozdravniški šoli v Hanoveru, o katerih sledeče poročajo: Dva konja postavili so v hlev ter nastiljali njima 0.12 metra posušene šote, $\frac{2}{3}$ od jedne bale. Šest dni pozneje ovohali so v hlevu neprijetni, oči grizeči amonijak, kateri konjem toliko nagaja in škoduje. Zraven je bil drug hlev z dvema konjema, katerima so pa nastiljali s slamo. Zatem so skušali izmeriti, koliko se nahaja amonijaka v slehernem hlevu. Zasedili so, da je amonijaka v hlevu, kjer so s slamo nastiljali, bilo toliko uže šesti dan, kakor v drugem, kjer so šoto rabili za nastelj, še le petnajsti dan. Dvajseti dan postajala je šota čedalje bolj mokra. Dodelejo malo nove šote, kar je precej v sebe vzelo mnogo amonijaka iz zraka v hlevu. Še le trideseti dan je zopet ovi zrak bil jednako poln amonijaka.

Bala ove šote, 128 kilo težka, velja 5 mark in zadostuje 30 dni kot nastelj. Namesto nje bi trebalo 150 kilo slame, vredne $7\frac{1}{2}$ marke. Od dobljene šote porabilo se je za izkušnjo nekaj pred drugim nastiljanjem, nekaj pustilo za pozneje poskuse. Po preteku tridesetih dni bilo je blizu trikrat dušika v šotnem gnoji več, nego v svežem konjskem, kalija in fosforove kisline pa ravno toliko.

Svojstvo šote vsprejemati v sebe pline, ostaja enakomerno. Imamo v tem oziru istih učinkov, nastiljamo li enkrat ali 3—4krat. V prvem slučaju naredi se navadni hlevski sopuh. Temu prihajamo v okom, če šote drobno nasipamo v tankih plasteh. Te nadomestijo z novimi brž, ko so stare mokre postale. S šoto nastiljati kaže zlasti tam, kjer imajo za gnojišče premalo prostora. Gnoj od dveh konj zavzema skoz vse leto prostor 20 kubičnih metrov.

Gospodarske novice.

* Živinska razstava na Dolenjskem. 29. avgusta se je vršila v Metliki živinska razstava za Dolenjsko. Podružnica si je prizadevala, da bi pripeljali veliko lepe živine. O krasnem vremenu prignali so na trg 16 bikov, 72 krav in 37 telic. V presojalni komisiji bili so naslednji gospodje: Podpredsednik kmetijske družbe kranjske J. F. Seunig, vodja deželne kmetijske šole R. Dolenc, državni in deželni poslanec V. Pfeifer, prošt in župnik metliški F. Dovgan, deželnega živinskega zdravnika je zastopal okrajni glavar marquis Gozani. Pregledovanje se je pričelo ob pol 11. uri dopoldne, a trajalo je do 2. ure popoldne.

Nagrade za razstavljene bike so dobili: Viktor Jombart, grajščak iz Klevevža, 40 gld.; F. Fabjan

z Gradišča 30 gld.; J. Jaklevič iz Radovič 30. gld.; F. Ničembar iz Tomaževega 25 gld.; J. Čelič iz Vinice 25 gld.; J. Bajuk iz Božjakova 20 gld.; M. Kambič iz Metlike 20 gld.

Za krave so bili nadarjeni: V. Jombart 30 gld.; J. Šušteršič iz Semiča 25 gld.; F. Schweiger, župnik iz Radovice, 20 gld.; B. Simonič iz Boldreža 20 gld.; F. Guštin iz Metlike 20 gld.; M. Slobodnik iz Metlike 15 gl.; F. Mežnaršič iz Metlike 15 gld.

Za telice so prejeli nagrade: K. Žigon iz Metlike 25 gld.; J. Eckert iz Gradca 20 gld.; J. Haring iz Črnomlja 15 gld.; J. Matekovič iz Radovice 10 gld. — Razen teh dobila sta javno priznanje V. Jombart za bika in telico ter grajščak vitez Savinscheg za dobro živinsko rejo sploh.

Pred razdelitvijo nagrad govoril je vodja Dolenc zbranim kmetovalcem o živinski razstavi, označil precejšnji napredek živinske reje po Dolenjskem in posebe po Belokranjskem ter jim polagal na srce, naj še vedno bolj napredujejo, saj je to kmetovalcu samemu na korist.

Ob 2. uri popoldne se je pričela loterija. Srečke so se večinoma razprodale, in občinstvo se je je močno veselilo zaradi razpostavljenih lepih dobitkov, kateri so marsikaterega mikali, da si je nakupil sreček.

Banket je bil ob 3. uri. Udeležilo se ga je čez 50 oseb. Kakor običajno, prišle so tudi tu napitnice na vrsto. Vršile so se brez izjeme v slovenskem jeziku. Prvo, koja je bila sprejeta vrlo navdušeno, napil je predsednik podružnični Nj. veličanstvu, a nato je zaigrala mestna godba cesarsko himno in slednjič so jo pričujoči še zapeli. G. dekan je napil nj. ekscelenciji ministru kmetijstva, koji se je izkazal podružnici in razstavi jako naklonjen. Razlegal se je krepek „živio!“. Vrstile so se še mnogobrojne napitnice, kakor: deželnemu predsedniku baronu Winklerju, okrajnemu glavarju markizu Gozaniju, častiti duhovščini, vodji deželne kmetijske šole Dolencu, družbenem tajniku Pircu, grajščaku vitezcu Savinschegu in drugim prisotnim in neprisotnim.

Ob pol 6. uri konča predsednik podružnični oficijalni obed z izbornim govorom. Toplo priporoča visokim gospodom daljnjo Belokranjo ter jej poprosi blage naklonjenosti tam, od koder se ima nadejati izdatne podpore in pomoči, zahvali se vsem gospodom tostran in onostran gorjancev in Kolpe za prijazen pohod, želeč, da jim metliška razstava ostane vedno v prijaznem spominu.

Z velikem veseljem sprejeli so Metliščanje vest, da pohodi razstavo tudi visokorodni deželni glavar in predsednik kmetijske družbe grof Thurn. Dan poprej se mu je peljal naproti odbor podružnični, da ga je slovesno sprejel. V dan razstave poklonila sta se visokemu gostu mestni zastop in odbor podružnični.

Da se je razstava tako slovesno in gladko vršila, o tem ima pač mesto samo mnogo zaslug. Hiše so bile